

A Somogy megye múltjából című levéltári évkönyv 20. és a Somogyi Almanach 50. kötetének megjelenése alkalmából 1989. szeptember 22-én Kaposvárott regionális tudományos tanácskozást rendeztek több tudományos intézmény és szervezet részvételével. A tanácskozáson Varga János, a Magyar Országos Levéltár főigazgatója elnökölt. Vörös Károly történész bevezető előadása után számos hozzászólás hangzott el, s miként a két levéltári kiadványsorozat, a felszólalások is érintették a levéltárak és a honismereti mozgalom fejlett kapcsolatát, összetartozását. Ez utóbbiak közül adjuk közre ízelítőül a tanácskozásnak helyet adó Pannon Agrártudományi Egyetem Állattenyésztési Kara dékánjának, Széles Gyulának köszöntőjét és Miklós Endre megyei szakfelügyelő hozzászólását.

Az agrártörténet oktatása és kutatása Kaposváron

A mezőgazdasági szakemberképzés folyamatában a természettudományi alapok (biológia, kémia, genetika és matematika) eredményes elsajátításához szorosan kapcsolódik a társadalom sajátos mozgásformáinak megismerése is. Úgy vélem, az agrártermelés sok irányban kötődik a természeti-földrajzi környezet mellett ahhoz a társadalmi-gazdasági környezethez, amelynek változása jelentősen befolyásolja a termelés eredményét. A társadalmi-gazdasági környezet változásait sajátos mozgásában, annak belső dialektikájából fakadó törvényszerűségeinek megismerése alapján célszerű vizsgálni. Ehhez jó segítséget, módszertani alapokat és egyben szemléletet formáló intellektualitást meríthetünk az *agrártörténet oktatásából*. Fontos, hogy a leendő mezőgazdasági szakemberek megismerjék az ágazat fejlődését a különböző termelési módokban, feltárják azokat a törvényszerűségeket, amelyek előrevitték, vagy éppen megakadályozták az agrártermelés növelését. Kiemelten érvényes ez a megállapítás az állattenyésztésre, amelynek vállalati-gazdasági kapcsolódása igen sokrétű, és éppen a természeti-földrajzi, továbbá gazdasági környezetéhez történő kedvező illeszkedése révén vált egy-egy vidék a történelmi fejlődés során híres tenyésztői körzeté. Gondoljunk itt a Dél-Dunántúlon a Zselici-tájkörzet, továbbá a Kaposvölgyének valaha virágzó szarvasmarha-tenyésztésére, ahol a gyepterületek biztos alapot adtak a gazdaságos tej- és vágómarha-termelésnek. Szomorúan kell viszont azt látni, hogy ezek a hajdan bőséges termést szolgáltató gyepterületek ma jórészt elgyomosodtak, nem hasznosulnak, rontják a táj szépségét, károsítják a környezetet. Az viszont közismert, hogy egy ország mezőgazdasági kultúrájának fejlettségét, termelésének színvonalát az állattenyésztés méretével, az ott alkalmazott technológiával, és a gazdaságos termék-előállítással hozzák összefüggésbe.

Az agrártörténet oktatását 1977-ben kezdtük meg Kaposváron, akkor még főiskolai képzésű program keretében. A tananyagot 1980-ban, majd 1984-ben az új tanterv belépésével egy időben korszerűsítettük. Az előadók sorában a hazai állattenyésztésünk elismert szaktekinetelyei mellett muzeológusok, régészek, történészek szerepelnek. Különösen jó kapcsolatot alakítottunk ki a Somogy Megyei Levéltárral és annak nyugalmazott igazgatójával, dr. Kanyar József professzorral, valamint dr. Tóth Tibor professzorral, a Pécsi Egyetemi Könyvtár főigazgatójával, aki csaknem egy évtizeden keresztül a Somogy Megyei Levéltárban dolgozott.

Karunkon az agrártörténet oktatásának eredményeként 2–3 hallgató diplomadolgozatának témáját évről-évre mezőgazdasági történeti tárgykörből meríti. Így szívesen vállalkoznak egy-egy tájegység állattenyésztésének feldolgozására, valamely állatfaj törzstenyésztésének, történetének bemutatására, vagy egy környékbeli uradalom állattenyésztésének vagy gazdálkodásának elemzésére. Az utóbbi években jó néhányan választották szakdolgozatuk témájául, főleg lakóhelyük közeléből termelősövetkezetek és állami gazdaságok történeti fejlődésének feldolgozását, esetleg monográfiáját. Hallgatóink tudományos diákköri pályá-

munkájuk témájaként is mind gyakrabban agrártörténetet jelölnek meg. A két évenként megrendezésre kerülő Országos Tudományos Diákköri Konferencia mezőgazdasági tagozatában már agrártörténeti szekció is működik, ahol rendszeresen 14–18 hallgató vetélkedik. Ebben a nemes versenyben karunk hallgatói évről-évre jól szerepelnek.

Tudományos kutatómunkánkban is számos agrártörténeti kapcsolódás tapasztalható. Oktatóink-kutatóink egy-egy szakágazati vagy regionális fejlesztési kérdés megoldásánál, bizonyos irányzatok felvázolása miatt gazdaságtörténeti vizsgálódásokat végeznek. Ennek érdekében levéltári kutatásokra támaszkodva tárják fel a mai kérdés megválaszolásához kapcsolódó történeti előzményeket. Utalni szeretnék itt saját kutatási tapasztalataimra is. 1985-ben megvédett akadémiai doktori disszertációmban a tenyészállatimport gazdasági értékelésével, és ennek szarvasmarha-tenyésztésünk fejlődésére gyakorolt hatásával foglalkoztam. Értekezésemben igazoltam, hogy az 1890–1910-es években, elsősorban tejhasznosítási céllal, igen jelentős tenyészállatimportot szerveztek. Ezek tapasztalatait azonban figyelmen kívül hagyták (akklimatizációs ártalmak, egyéb állat-egészségügyi problémák stb.).

A szakágazati agrártörténeti kutatás mellett a kar, főleg a társadalomtudományi tanszék oktatói a régióban működő Somogy, Tolna és Baranya megyei levéltárak forrásmunkáira támaszkodva még számos témát művelnek. Eredményeikről, a korábbi évek gyakorlatának megfelelően, regionális tudományos tanácskozásokon, levéltári évkönyvekben számolnak be. Oktató-nevelő munkánk színvonalas ellátása, a tudományos kutatás előzőekben részletezett igénye a jövőben is fontos feladatként jelöli meg a Dél-Dunántúlon dolgozó intézményekkel, elsősorban a Somogy Megyei Levéltárral kialakult együttműködésünk fejlesztését. Ennek gyakorlati megvalósítása érdekében a következő konkrét feladatokat jelöljük meg.

● A levéltári dolgozók bevonásával kari oktatói-kutatói értekezleteken adunk tájékoztatást a levéltári kutatások lehetőségeiről.

● A hallgatók számára évfolyamgyűlések keretében, erre felkért levéltári kutatók ismertetik a levéltári forrásmunkák felhasználási módját, majd látogatásokat szervezünk a megyei levéltárba.

● Az agrártörténeti témájú tudományos diákköri, valamint diplomadolgozatok összeállításához levéltári dolgozókat kérünk fel külső konzulenseknek, másokat külső bírálóknak.

● Időszakonként kiállítások rendezésére vállalkozna az egyetemi kar, ahol új agrártörténeti dokumentumokat, illetve ezek fotó- és fénymásolat-kópiáit mutatnánk be.

● Továbbra is igényeljük az agrártörténet oktatásában az aktív levéltári közreműködést.

Dr. Széles Gyula

A Somogy megye múltjából évkönyvsorozat szerepe a történelemoktatásban

Az évenként megrendezett levéltári napokon a levéltári évkönyv egy-egy számának anyagáról, felhasználási lehetőségéről szoltunk és annak alapján próbáltuk megfogalmazni követendő teendőinket. Annak ellenére, hogy ezek a beszámolók reálisak, valóságok, pontosak, idealizálhatták is a dolgokat. Ugyanis, a pedagógiai gyakorlat azt mutatja, hogy minden újnak van valamiféle orientáló varázsa. Ezért az említett referátumok az újszerűség erejével ható dokumentumok ismeretéről, a pillanatnyi felhasználási tapasztalatokról, a *közvetlen kiváltó hatásairól szoltak*. Ez sem elhanyagolható, de ennél többre vagyunk kíváncsiak, többre van szükségünk.

Nagyon sok múlik azon, hogy a középiskolás diákságnak okosan és időben kezébe adjuk-e a hely- és honismereti munkákat? Ha igen, akkor nyugodtak lehetünk felőle, hogy élete során nem tud elmenni mellette. Ami egyszer a katedrára, tanuló padra kerül, az később ott lesz az illetők könyvtárának polcain is.